

XIX. századi veszprémi asztalosok

A magyar asztaloscéhek története nincs feldolgozva, csupán bútorművességgel foglalkozó művészettörténeti munkák tartalmazzak céhes adatokat. Asztalosközpontjaink levéltárai még sok eddig ismeretlen forrásanyagot rejtenek magukban, melyek feltárása értékes, alapvető eredményeket hozhat. Az itt közölt, veszprémi asztalosokra vonatkozó anyag szintén nem önálló céhkutatás, hanem művészettörténeti tanulmány eredménye. Az Iparművészeti Múzeum egy 1845-ben készült, Török Károly veszprémi asztalos nevével jelzett asztalt vásárolt,¹ mely bútor szignált és datált ugyan, de a készítő közelebbi meghatározása² szélesebb levéltári munkát igényelt, mert Veszprémben 1845 körül két Török Károly nevű asztalos is élt. Ezen, konkrét időponthoz és készítési helyhez köthető tárgygal kapcsolatban előkerült, viszonylag gazdag anyag is mutatja, hogy egy átfogóbb levéltári kutatás milyen eredményes lehet.

A fentebb vázolt munka folyamán egybegyűjtött levéltári anyag három csoportba különíthető, melyek közül először a céhtörténeti adatokat, majd a veszprémi asztalosok fennmaradt remekrajzait, végül a XIX. századi asztalosok névsorát ismertetjük.

A múlt század negyvenes éveiben, azaz az Iparművészeti Múzeum említett asztalának készítésekor Veszprémben pezsdülő céhéleletet találunk. Az 1848-ban készített céhösszeírás³ ötven Veszprémben megtalálható mesterséget sorol fel.⁴ A lakosság létszáma 1847-ben 13 846 lélek volt.⁵ A dolgozó családtagok száma az összlakosság egynegyede lehetett, ha ehhez viszonyítjuk a kézművesiparban dolgozó veszprémiek létszámát, az 1811 főt,⁵ akkor azt tapasztalhatjuk, hogy a lakosságnak több mint a fele kézművesiparral foglalkozott. A különböző foglalkozást űző mesteremberek önálló helyi céheket alkottak; csupán néhány, kevés mestert felmutató iparág, mint például: az önöntők a budai; a szappanosok és a késesek a fehérvári; a gombosok a győri; a könyvkötők a budai és a pesti; a festők a budai, vagy a pozsonyi céh tagjai közé tartoztak. A céhek sorában a csapó, a csizmadia, a fazekas, a magyar varga, a német varga, a csutorás és az asztalos céh volt a legszámbottevőbb. Az asztalos mesterek száma a század első felében fokozatosan emelkedett: az 1828-as országos összeírásban 18 asztalos neve szerepel,⁶ 1843-

ban pedig a mesterek száma 21, és ezen felül 6 kontár működése is kimutatható. A város egyetlen üveges mestere szintén az asztaloscéh felügyelete alatt állott. A 21 asztalos mester 16 legényt és 10 tanulót foglalkoztatott. A legények és a tanulók írni és olvasni mind tudtak. A legények átlagos napi keresete 25 krajcár volt, amelyet mindennapi ellátásuk egészített ki. A beteg és tehetetlen legények részére a veszprémi asztaloscéh intézetet nem tartott fenn. Az asztalosok a céhek sorában a mesterek száma szerint a kilencedik; a mesterek, a kontárok, a legények és a tanulók egyesített létszámát véve rangsorolási alapul, a hetedik helyet foglalták el. Az 1848-as céhösszeírás az asztalos mesterek munkásságára is utal. A veszprémi asztalosok csak belföldi faanyagot használtak fel; mindenféle hazai fafajtát, melynek súlyát vagy értékét azonban meghatározni nem tudták. Mindenféle asztalosmunkát készítettek, áruikat, a megrendeléseken túlmenően a helyi és a vidéki vásárokon értékesítették. Évi készítményüket 4000 pengőforintra becsülték.⁷

A levéltári anyag értékes része a veszprémi Bakonyi Múzeumban őrzött, 18 darabból álló, mestervizsgálathoz benyújtott remekrajz gyűjtemény.⁸ A rajzok a XVIII. század vége és a XIX. század közepe között készültek. Három kivételével mindegyiken fel van tüntetve a készítő neve és a benyújtás, illetve a céhbe való felvétel időpontja is. A tussal készült rajzok a homlokzat és az oldalfalak képe mellett a műszakilag kivetített szerkezeti keresztmetszetet, az alaprajzot és a léptéket is megadják. Némelyik darab akvarellal színezett. Tíz rajz döntő részben a XIX. század elejéről, egymáshoz közel álló, barokk és copf stílusú kétajtós szekrénytervezet ábrázol (265., 267., 268., 270., 271., 273., 276. kép), amelyet gyakran ostábla rajza egészíti ki. A szekrények 4–6 pogácsa, vagy lefelé keskenyedő hasábos lábon, vagy közvetlenül az indító párkánnyal állnak. A lemetszett sarkú korpusz függőleges tagolását a két oldalpiliszter és a hasonlóan kiképzett ütközőléc szolgáltatja. A vízszintes, erős kiülésű párkánnyal lezárt szekrények a közép-európai bútorművességre jelentős hatást gyakoroló német típus egy válfaját képviselik. A különböző időpontban készült, egymásra hasonlító rajzok közös minta-

lap használatára utalnak, melynek eredetére a szekrények típusából következtethetünk. Míg a szekrények a készítési időponthoz viszonyítva, — feltehetőleg a vizsgáztató mesterek kívánságára — korábbi stílust képviselnek, addig a többi rajz, melyek között a bonyolult felépítésű írószekrény a leggyakoribb, a létrejöttükkor korszerűnek számító stílusban készültek. Ez utóbbi rajzok a szekrénytervezetknél figyelemre méltóbbak, mert feltehetőleg az ábrázolt bútor el is készült. A rajzsorozat kiemelkedő darabja az a jó arányú, nemes egyszerűséggel díszített kora klasszicista cilindres írókommód, melyet Telts Konrád a veszprémi asztalos céhnek 1800 szeptember 10-én nyújtott be (272. kép). A kor ízlésének megfelelő, divatos, empíre stílusú, lehajtható írólappal ellátott szekreter rajzát készítette el Kész János (1817; 269. kép) és Török Mihály (1818; 274. kép). Nagy Sámuel (1828 előtt), Batori József (1835; 265. kép) oltártervezete és Csikász Gábor szószék rajza (1832; 266. kép)⁹ a mindennapi asztalos munkánál már bonyolultabb feladat sikeres megoldása. A jelenleg ismert 18 darab rajz csak egy töredék része annak a sorozatnak, amely az évek fo-

lyamán a veszprémi asztalos céh keretében készülhetett.

Az egyes mesterekre vonatkozó adatok a levéltári anyag harmadik csoportja. Ezeknek az adatoknak az összessége adja a függelékben közölt veszprémi asztalosok névsorát, melynek nyomán generációkon keresztül asztalos mesterséggel foglalkozó családokat is megismerhetünk. A névsor az említett Török Károllyal foglalkozó tanulmány keretein túlmenően az előkerült összes XIX. századi levéltári anyag feldolgozott adatait is magában foglalja, melynek következtében megközelítően teljesnek tekinthető. A nevek után felsorakoztatott életrajzi adatok az esetleges munkásság, a családi és a szociális életkörülményeken túlmenően a forrás jellegére és a név előfordulási helyére is utalnak.¹⁰

Az a kép, amely e rövid közlemény nyomán Veszprém céhéletéről kialakult, a város minden egyéni adottsága mellett, — az ország egyidejűleg azonos gazdasági helyzetéből és a múlt század első felében még általánosan érvényben levő egységes céhszabályzatból következően, — más hasonló városainkra is jellemző.

Batári Ferenc

A XIX. századi veszprémi asztalosok névsora

1. ACS ANTAL, ev.; házzszám 1.172 (1889); nős Kovács Máriával, gyermekeik: Mária (*1889), Karolina (*1890).

2. ARTNER JÓZSEF, rk.; házzszám: 280 (1865); nős Hrich(?) Terézszel, gyermekeik: Gyula József (*1865), József (*1866).

3. ÁRVAY GYULA, mester, ref.; * Szentkirályszabadja? 1893. VII. 15-én, 32 éves korában feleségül veszi Kajdi Máriát.

4. BABAY GYÖRGY, mester, rk.; * Baracska; házzszám: 649 (1863), 1053 (1871), Graner-udvar (1895); nős Szemler Annával, gyermekeik: György (*1854?) (†1863), Ilona (*1864), Julianna (*1865), Mária (*1870), Kálmán (*1871) †1895. XI. 63 éves korában „aggkór”-ban.

5. BAJNÓTZI SÁMUEL, mester, 1828; negyedévig egy segédnél dolgozik; 1829–30. évre portió tartozása 4,58 Ft.

6. BÁTHORI JÓZSEF, mester, ref.; házzszám: 148 (1858); nős Rátzkevei Máriával, gyermekeik: Eszter (*1839), Károly (*1841); remekrajz; oltár, tusrajz, 1835. IV. 12., Veszprém, Bakonyi Múzeum (265. kép); 1849: portió tartozása 2,03 Ft; †1858. I. 29., 56 éves korában szélütésben.

7. BEKE PÉTER, rk.; házzszám: 589 (1884); nős Varga Katalinnal, gyermekük: Péter (*1884).

8. BELOWSZKI JÓZSEF, mester, ref.; * Peremarton; 1877. IX. 17-én 25 éves korában feleségül veszi Tamási Máriát.

9. BERKEN ADÁM, mester, nemes, ref.; házzszám: 777 (1856); nős Rostási Erzsébettel, gyermekeik: Julianna (*1808), Susanna (*1811) István (*1813), János (*1823); †1865. VI. 2. 80 éves korában végelgyengülésben.

10. BERKEN ISTVÁN, mester, nemes, ref. házzszám: 621 (1876); B. Adám asztalos m. és Rostási Erzsébet fia *1813 VI. 11.; †1876. III. 11. gyomorrákban.

11. BERKEN JÁNOS, mester, ref.; házzszám 861 (1862), 669 (1864), 625 (1866), 589 (1872); B. Adám asztalos m. és Rostási Erzsébet fia, *1823. IX. 30., †1872. VIII. 9., tüdővészben; nős Takács Zsuzsannával, gyermekeik: Lidia (*1862), Lajos (*1864), Eduárd (*1866).

12. BESENYEI JÁNOS, rk.; lakás: Szél utca 703 (1892); nős Nagy Annával (†1857), majd Vörös Katalinnal †1872. IX. 30., 76 éves korában szervi szívbajban.

13. BESENYŐ ISTVÁN, segéd, rk.; †1867. XI. 26., 23 éves korában, széngőz (sic!) okozta gyulladásban.

14. BIRO ANTAL, rk.; házzszám 114, 1306 (1867), 1269 (1870), 1311 (1872), Miklós u. 1311 (1895); nős Menz Erzsébettel (†1867), majd László Alojziával (†1895); gyermekei: Erzsébet (*1867), Alojzia (*1870), Gyula (*1872), Ilona (*1875).

15. BOKOR GYÖRGY, özvegye: Hajagos Erzsébet (rk.) †1877. I. 10. 78 éves korában.

16. BUKOVICS JÓZSEF, rk. házzszám: 1495 (1886), Papvásár u. 1495 (1893), nős Litz Terézszel, gyermekeik: Vilmos (*1886), József (*1887), Gyula (*1892), Dezső (†1893).

17. CZIFRA JÁNOS, rk.: nős Budai Júliával; 1852. X. 19.; Győri Elisabetha keresztapja.

18. CSAJÁGI SÁMUEL, 1805; remekrajz; kétajtós szekrény, tusrajz, Bakonyi Múzeum, Veszprém.

19. CSIKASZ GÁBOR, 1832. IV. 14.: remekrajz; szószék, írószekrény, tusrajz, Bakonyi Múzeum, Veszprém, — (L. 266. kép).

20. CSOMAI ISTVÁN, rk.; házzszám 1103 (1886), 113 (1890–91); nős Vajtk Annával, gyermekeik: István (*1886), Mária (*1888), Margit (*1890).

21. CSONKA ISTVÁN, mester, nemes, ref.; házzszám: 1202 (1856); nős Szombati Sárával, gyermekeik: István (*1838), Antal (*1842); †1856. X. 14., 54 éves korában sorvadásban.

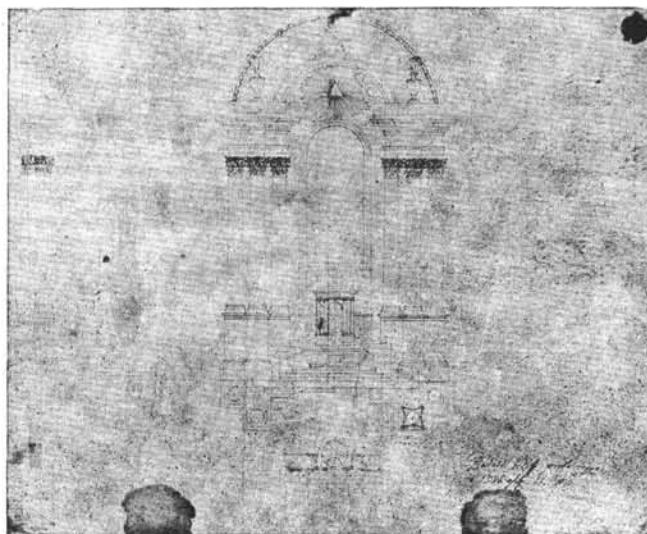
22. CSONKA ISTVÁN, házzszám: 1195 (1870, 1873); 1838. V. 13., Cs. István asztalos és Szombati Sára fia, nős Nyikovics Terézszel, gyermekeik: Teréz (rk. *1870), Rozália (rk. *1873).

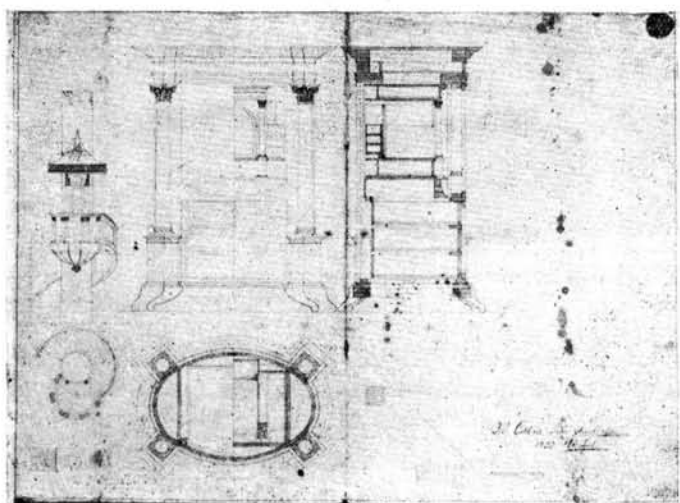
23. DALNER ANDRÁS, nős Csertán Teréziával (†1858, 35 éves, rk.).

24. ERÁTH ANTAL, rk.; házzszám: 96 (1863); 1828: fél évet segéd nélkül dolgozik; 1832–33. évi portió tartozása 4,20 Ft; †1863. II. 6., 65 éves korában tüdőszélhűdésben.

265. kép. Oltár, rajzolta
Báthori József, 1835.

Abb. 265. Altar, gezeichnet
von József Báthori, 1835.

267. kép. Kétajtós szekrény és írószekrény, rajzolta Godina István, 1832.

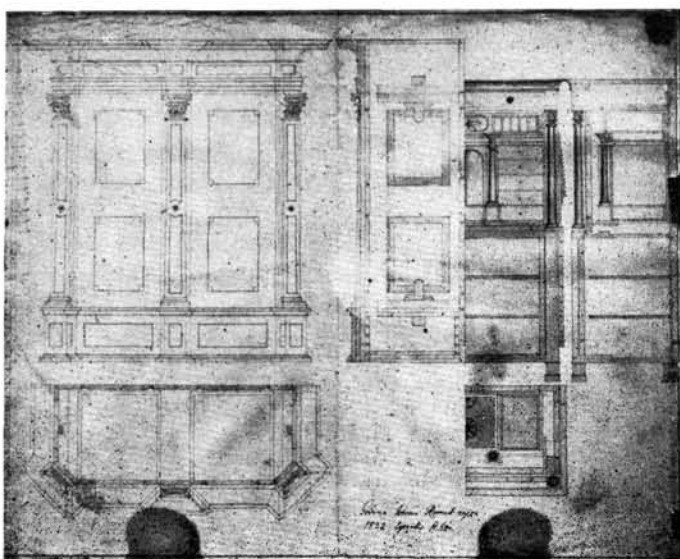
Abb. 267. Schranke mit zwei Türen und Schreibkommode, gezeichnet von István Godina, 1832.

25. ERATH ANTAL, mester, rk.; házsám: 573 (1871), 203 (1872), 83 (1873), 86 (1874), 304 (1875), nős Minderlein Karolinnal, gyermekeik: Gabriella (*1871), Viktor (*1872), Antal (*1873), Imre (*1874), Ilona Mária (*1875); †1876. II. 7., 42 éves korában gümőkórban.

26. ERÁTH JÓZSEF, mester; 1827–28. évi portió tartozása 6,42 Ft.

27. FARKAS GÁBOR, legény, rk.; házsám: 1106 (1857), 1422 (1863); nős Jáger Magdalénával, gyermekeik: Gábor (*1854, †1863), János (*1857).

28. FARKAS GÁBOR, mester, ref. *Szentkirályszabadja; házsám: 281, 1861. V. 20., 22 éves, feleségül veszi Somogyi Karolinnát.

29. FEHÉR (FEJÉR) MIHÁLY, mester; 1828: fél évet segéd nélkül dolgozik; portió tartozása 1829–30. évre 4,16 Ft, 1831–32. évre 1,16 Ft, 1832–33. évre 1,— Ft.

30. FERTIG JÁNOS, mester, rk.; házsám: 924 (1856); nős Lórics Teréziával (†1856. III. 16., 59 éves); portió tartozása 1831–32. évre 4,57 Ft, 1832–33. évre 5,20 Ft; 1848: Matkovich Katalin 22,— Ft-ért pereli; 1852: Barna Sebestyén házassági tanúja.

31. FRAY (FRÁJ) ANTAL, rk.; †1854. X. 28. 43 éves korában idegbajban.

32. FRAY IGNÁC, mester, 1828: háromnegyed évet két segéddel dolgozik.

33. FRASTYA JÓZSEF, rk.; házsám: 1297 (1857), 913 (1862), 218 (1864), 1314 (1866), 1367 (1873), nős Molnár Annával (†1883., 52 éves), gyermekeik: József (*1857), Mária (*1858), Mária (*1859), János (*1860), Julianna (*1862), Anna (*1864), Antal (*1865), Teréz (*1867), Anna (*1869), Rozália (*1870), Klára (*1873).

34. FRASTYA JÁNOS rk. nőtlen; †1875. IV. 15., 45 éves korában, gümőkórban.

35. GAÁL ISTVÁN, segéd, rk.; †1876. VI. 22., 18 éves korában vízbefullt.

36. GERLICS MIHÁLY, mester, rk.; házsám: 505; nős Rác Annával, gyermekük: Anna (*1870).

37. GERTNER MIHÁLY, mester, rk.; nős Peck Franciskával, gyermekük: Anna Terézia (*1852), 1832–33. évi portió tartozása 5,20 Ft.

38. GODENA JÁNOS, segéd, rk.; †1872. II. 15., 27 éves korában gümőkórban.

39. GODINA ISTVÁN, mester, rk. nős Mikula Lidiával, gyermekük: István (*1855), 1832. IV. 11: remekrajz: kétajtós szekrény, írószekrény, tus és akvarell, Bakonyi Múzeum, Veszprém. — (L. 267. kép).

40. GODINA JÁNOS, mester; 1828: fél évet egy segéddel dolgozik; portió tartozása 1828–29. évre 4,16 Ft, 1831–32. évre 4,57 Ft.

41. GODINA JÁNOS, ifj., mester, 1828: két tanulóat tart, fél évet segéd nélkül dolgozik; portió tartozása 1832–33. évre 3,40 Ft.

42. GODINA JÓZSEF, mester, rk.; nős Mika Katalinnal, gyermekük: Károly (*1852); 1826. V. 4.: remekrajz: kétajtós szekrény, tus rajz, Bakonyi Múzeum, Veszprém. — (L. 268. kép). 1828: egy segéddel dolgozik; portió tartozása az 1832–33. évre 0,30 Ft. †1866. V. 4. 64 éves korában gümőkórban.

266. kép. Szószék és írószekrény, rajzolta Csikász Gábor, 1832.

Abb. 266. Kanzel und Schreibkommode, gezeichnet von Gábor Csikász, 1832.

268. kép. Kétajtós szekrény,
rajzolta Godina József, 1826.

Abb. 268. Schranke mit
zwei Türen, gezeichnet
von József Godina, 1826.

43. GODINA MIHÁLY, rk.; nős Mayer Katalinnal, gyer-
mekük: Sándor (*1854).

44. GUTTNER JÁNOS, rk.; házszám: 924; nős Kovács
Erzsébettel (†1872. 57 éves).

45. GYENGE ANTAL, legény, rk.; házszám: 415, †1875.
IX. 9., 40 éves korában, tüdővészben.

46. GYÖRGY NÁNDOR, rk.; házszám: 1431, nős Liber
Agotával, gyermekük: Nándor (*1889).

47. GYÖRY ANDRÁS, legény, rk.; *Makó; †1855. III.
22., 55 éves korában „phlysis”-ben.

48. HAJAGOS IMRE, mester, rk.; házszám: 410 (1871),
415 (1876), (1887), nős Goteszon Annával, gyermekeik: Antal
(*1871), Anna (*1873), Gyula (*1876), Károly (*1887), Mária
(*1889).

49. HAJAGOS KÁROLY, inas, rk.; házszám: 149; †1872.
V. 29., 19 éves korában tüdősorvadásban.

50. HAJDA GÁBOR, rk.; nős Vadai Terézszel; †1895.

VI. 4., 62 éves korában, öngyilkosság.

51. HEIZER JÁNOS, segéd, rk.; nős Domhekkerl Má-
riával, gyermekük: Erzsébet Katalin (*1875).

52. HELFER JÁNOS, rk.? nős Leszák Máriával? †1863.
V. 14., 33 éves korában, vízkórban.

53. HELFER PÁL, özvegye: Sebestyén Anna (rk.) †1884.
XII. 7., 64 éves korában.

54. HERCZEG JÁNOS, mester, ref.; házszám: 851 (1858);
1851. XII. 28. feleségül veszi Miklós Zsófiát, gyermekeik:
(János (*1856), Sámuel (*1858), Károly (*1864—†1866), Ká-
roly (*1871), Zsófia (†1881) 13 éves).

55. HOLLÓSI ISTVÁN, mester, ref.; házszám: 855 (1859);
nős Keszi Zsófiával, gyermekeik: Zsófia (*1857), István
(*1859), Mária (*1864).

56. HOLLÓSY JÓZSEF, rk.; nős Jávorai Teréziával,
gyermekük: Ferenc *Papkeszi, †1882. I. 24., Székesfehé-
vár, 18 éves korában.

57. HORVÁTH FERENC, rk.; házszám: 643 (1854); nős
Virág Klárával (†1854., 66 éves korában), †1862. III. 20.,
82 éves korában szélhűtésben.

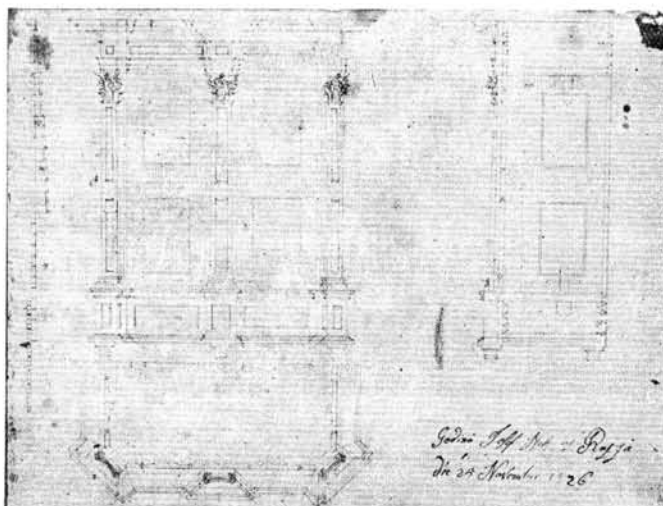
58. HORVÁTH ISTVÁN, rk.; házszám: 601 (1874); nős
Tessik Amáliával (†1894., 54 éves korában), gyermekük:
József (†1874., öt hónapos); 1889. VII. 7., 76 éves korában,
tüdővízenyőben.

59. JARABEK VENCEL, legény; 1830; háza után adózik.

60. KAMARELL JÓZSEF, mester, ev.; házszám: 589
(1879); nős Primus Annával, gyermekük: Béla (*1874), Emi-
lia (*1876., ref.); 1879: 38 éves, feleségül veszi Bécsi Kata-
lint (ref.).

269. kép. Írószekrény,
rajzolta Kész János, 1817.

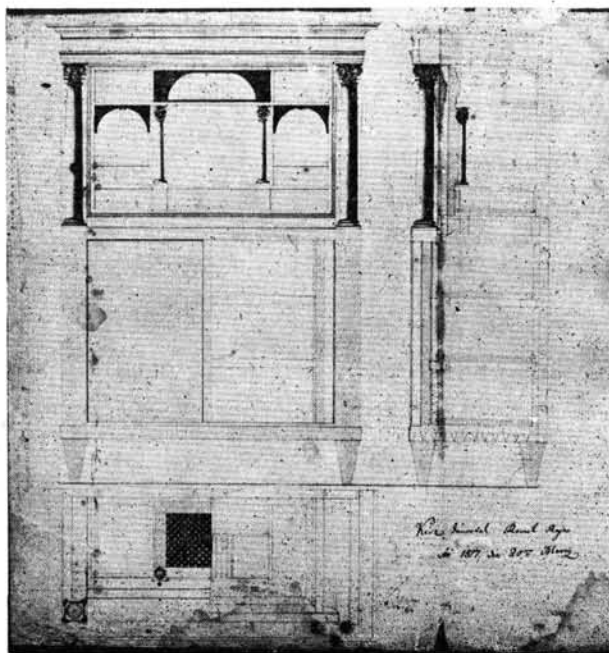
Abb. 269. Schreib-
kommode, gezeichnet
von János Kész, 1817.

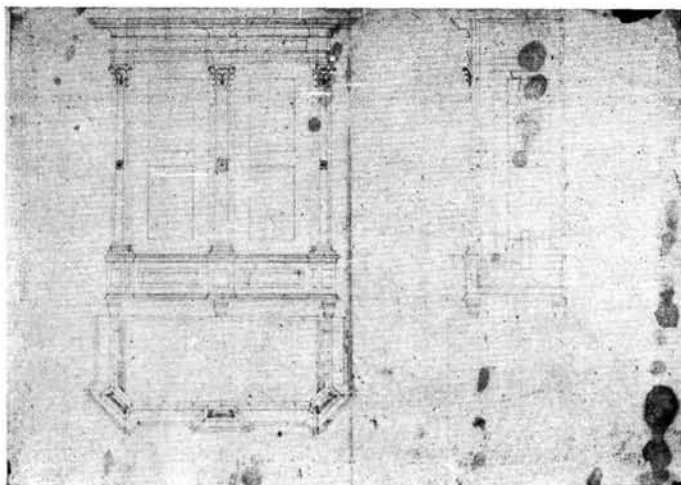

61. KÁLMÁN PÁL, †1865. I. 30., 57 éves korában álta-
lános sorvadásban.

62. KESZ JÁNOS, mester, 1817. III. 20; remekrajz; író-
szekrény, tus és akvarell, Bakonyi Múzeum, Veszprém —
(L. 269. kép).

63. KISS DÁNIEL, mester, ref.; házszám: 332 (1857), 605
(1859); 1857. II. 9.: 28 éves, feleségül veszi Soós Máriát,
gyermekeik: Ludovica (*1859), Gyula Gábor (*1869); 1859:
Török Attila keresztapja.

270. kép. Kétajtós szekrény,
rajzolta Márkus Mihály, 1803.
Abb. 270. Schranke mit
zwei Türen, gezeichnet
von Mihály Márkus, 1803.

64. KISS LAJOS, rk.; házsám: 338 (1891), nős Tumán Erzsébettel, gyermekeik: Lajos (*1891), Erzsébet (*1892), Margit (*1893).

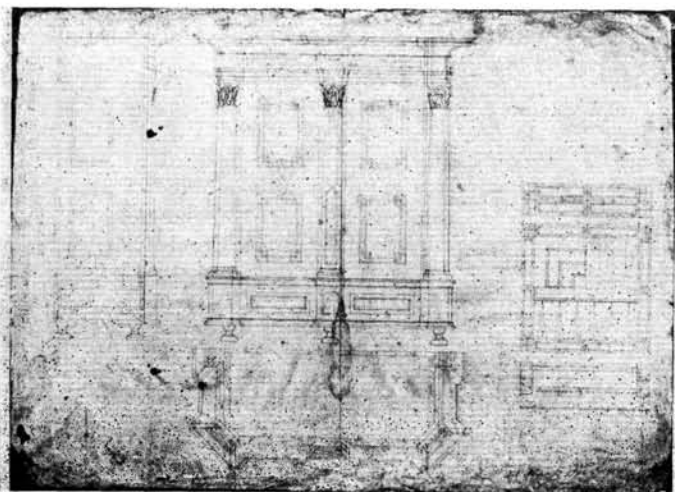
65. KISS PAL, ev.; fia Gejza (*1866, 5 hónapos korában, rk.); †1866. IV. 11., 31 éves korában, elmeháborodás folytán felakasztotta magát.

66. KOVACS ISTVAN, rk.; *Komárom; házsám: 1020; nős Nagy Katalinnal; †1860. VII. 20., 60 éves korában tabesben.

67. KREMNICZER MIHÁLY, ref.; *Rohonc; 1855. II. 15., 32 éves, feleségül veszi özv. Pálfi Lászlóné Hajnal Erzsébetet.

68. KURTZ RUDOLF, rk.; nős Scharneck Annával, gyermekük: Gyula (*1864); 1848-ban 18 éves, vándorló könyvet kap (Bakonyi Múzeum, Veszprém).

69. LABOS JÁNOS, rk.; házsám: 1156; nős Farkas Teréziával (†1886).

271. kép. Kétajtós szekrény
és ostábla, rajzolta
Rák Mihály, 1795.

Abb. 271. Schranke mit zwei Türen
und Damenbrett, gezeichnet
von Mihály Rák, 1795.

70. LÁSZLÓ JÓZSEF, rk.; házsám: 422 (1866), 402 (1868), 300 (1879), 390 (1886), nős Bostyay Erzsébettel, gyermekeik: János (*1866), József (*1868), Kálmán (*1871), Rudolf Antal (*1874), János (*1877), Nándor Pál (*1879), Ilona (*1880), Iván (*1886).

71. LEITNER ANTAL, rk.; 1853. XII. 17., Cseh János keresztapja.

72. LŐRINCZ JÁNOS, mester, ev.(?); 1860. XI. 15., Boczor János násznagya.

73. MANYOKI GYÖRGY, mester, ref.; házsám 862(?), nős Lengyel Zsófiával, gyermekük: Mária (*1854).

74. MÁRKUS GÁBOR, nemes, ev.(?); nős Kis Katalinnal(?) 1837. X. 29. Fia M. József és Fait Katalin házasságánál mint néhai Márkus Gábor szerepel.

75. MÁRKUS MIHÁLY, 1803. III. 12.; remekrajz: kétajtós szekrény, tusrajz, Bakonyi Múzeum, Veszprém — (L. 270. kép).

76. MEGYASZAI SAMUEL, ref.; *Kaba; 1828. XI. 3. Feleségül veszi Balog Susannát.

77. MEGYESI FERENC, rk.; házsám: 753, nős Nagy Annával, gyermekük: Julianna (*1859).

78. MIKLÓS DIENES, segéd, ref.; házsám: 824; †1856., 23 éves korában.

79. MIKLÓS JÁNOS, ifj., nemes, mester; 1828. XII. 6: feleségül veszi Pap Juliannát; é. n. remekrajz: kétajtós szekrény, tusrajz, Bakonyi Múzeum, Veszprém.

80. MIKLÓS SÁMUEL, mester, ref.; házsám: 824 (1840); nős Nágel Erzsébettel, gyermekeik: Sámuel (*1840), Gábor (*1842), Sámuel (*1845), 1848: Kurtz Rudolf vándorló könyvében mint első céhmester szerepel.

81. MOLNÁR PÉTER, rk.; házsám: 678 (1867); nős Dudas Josefával, gyermekeik: Alajos (*1867), Mária (*1869), Péter (*1871), József (*1873), Gyula (*1874), Erzsébet (*1875), Imre (*1877), Rozália (*1881).

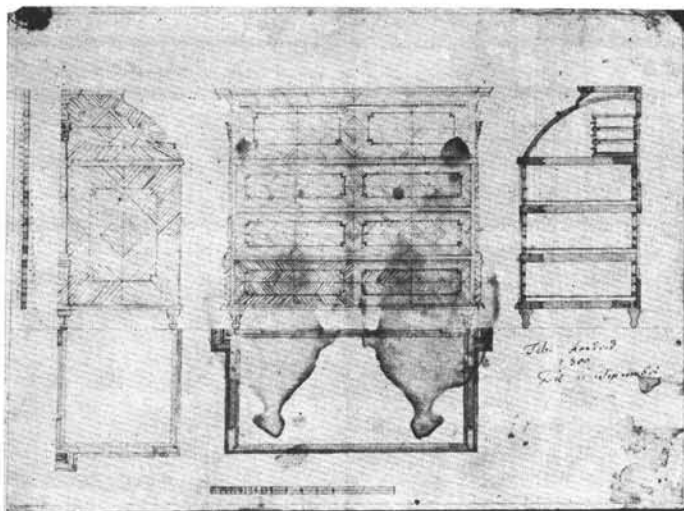
82. NAGY JÁNOS, rk.; házsám: 726, nős Papp Rozáliával, gyermekük: Mihály (*1861).

83. NAGY JÓZSEF, mester, rk.; 1828: fél évet segéd nélkül dolgozik, portió tartozása: 1827—28. évre 4,29 Ft, 1829—30. évre(?), 1831—32. évre 2,30 Ft(?); †1852. III. 30., 62 éves korában, hektikában.

84. NAGY SAMUEL, mester é. n. remekrajz: oltár, emeletes írószekrény, tusrajz, Bakonyi Múzeum, Veszprém. 1828: egy tanulóval egész éven át, segéd nélkül fél évet dolgozik.

85. NEMETH JÁNOSNE, özv.; 1828: fél évet segéd nélkül dolgozik.

272. Redőnyös írókommód,
rajzolta Telts Konrad, 1806.
Abb. 272. Schreibkommode
mit Rollanden, gezeichnet
von Konrad Telts, 1806.

86. NEUPAUER SAMUEL, legény, ev.; † 1861. V. 25.,
27 éves korában, tüdősorvadásban.

87. ORBÁN SÁNDOR, ref.; 1820. II. 24. remekrajz: két-
ajtós szekrény, Bakonyi Múzeum, Veszprém; 1827–28. évi
portió tartozása 7.12 Ft.; 1828: fél évet segéd nélkül dol-
gozik; † 1839. I. 19., 44 éves korában, tüdőgyulladásban.

88. OSVALD ADOLF, segéd; † 1863. V. 11., 31 éves ko-
rában, tüdővészben.

89. OSVALD IMRE, ref.; lakik: Cserhát u. 39.; gyer-
meke: Erzsébet (*1839., rk.).

90. OTTMAJER ANDRÁS, ref.; házszám: 48; 1857. VIII.
9., 33 éves, feleségül veszi Csurgai Annát.

91. PÁLFI JÁNOS, nemes, ref.; Eklí születésű; ház-
szám: 1318 (1856), 1290 (1873); 1833. IX. 29. feleségül veszi
Szél Juliannát, gyermekük: László (*1839); 1856. II. 24. öz-
vegy, feleségül veszi Földes Annát; † 1873. V. 18., 75 éves
korában, végelgyengülésben.

92. PÁLFI JÁNOS, rk.; Farkas Erzsébet férje, gyer-
mekeik: Alojzia (*1867), József (*1868), Alojzia (*1887).
Anna (*1872).

93. PÁLFI LÁSZLÓ, mester, nemes, ref.; Pálfi János
asztalos és Szél Julianna fia, * 1839. XII. 7., † 1879. XII. 1.,
gümőkórban; házszám: 1215 (1863), 1096 (1863), 1290 (1879);
1863. I. 27: feleségül veszi Hajnal Erzsébetet, gyermekeik:
Mária (*1863), János (*1867), Miklós (*1877), Gyula (*1870).

94. PAP JÓZSEF, 1888. III. 24. Tischlér Margit (rk.)
keresztapja.

95. PATKAI DIENES, segéd, ref.; † 1862. VII. 18., 19
éves korában, elgyengülésben.

96. PEINTLER MIHÁLY, rk.; Miatyánk u. 1352; nős
Zsámbéki Lujzával, gyermekük: Ilona (*1893).

97. PERGER ISTVÁN., 1861. II. 10., Prader Julianna
(rk.) keresztapja.

98. PETRIKOVICH SAMUEL, mester, ref.; házszám: 151;
1861. V. 12., 35 éves, feleségül veszi Tamási Lidiát.

99. PIRMAJER GYÖRGY, ref.; házszám: 1312, nős Far-
kas Juliannával; † 1866. II. 18., 22 éves korában, nehéz-
kórban.

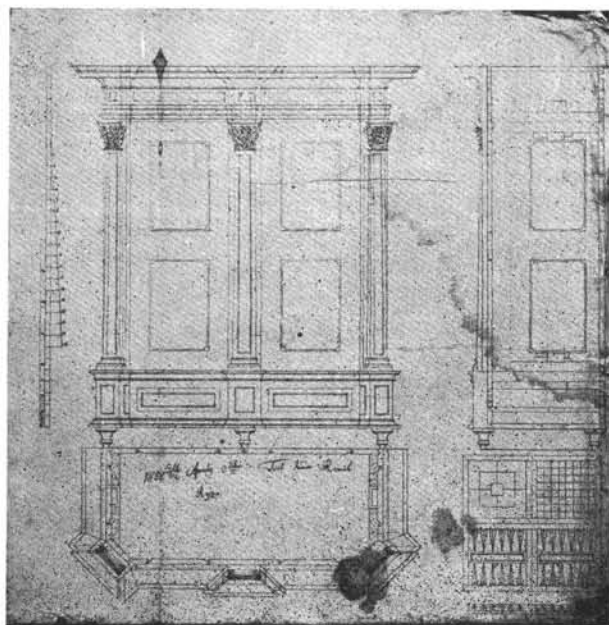
100. PLIHÁL GYÖRGY, rk.; házszám: 23 (1856), 230 (1861),
nős Vizleitner Máriával († 1861., 24 éves), gyermekeik: De-
zső (*1856), Mária (*1858).

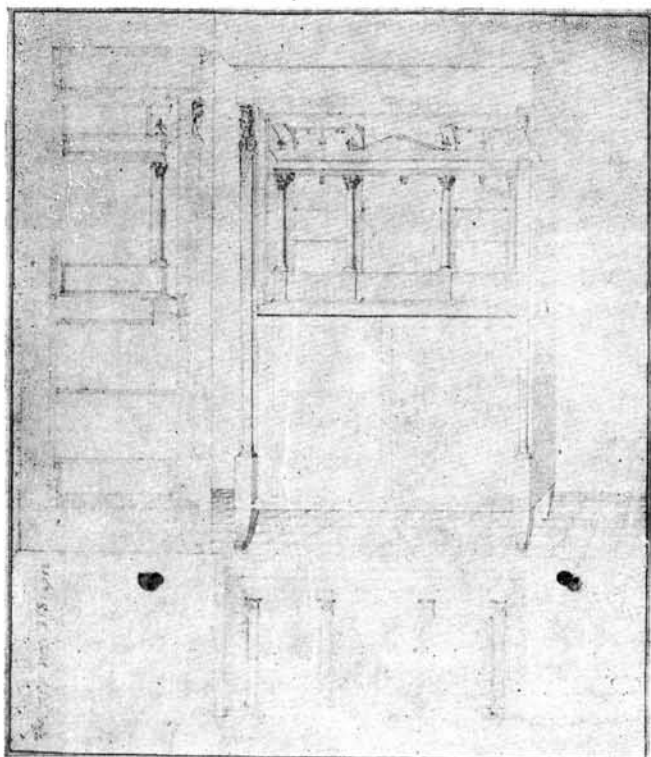
101. POL FERENC, vándor asztalos; Loibersdorf, † 1867.
IV. 6., 55 éves korában, gümőkórban.

102. PODLADEK JÓZSEF, mester, rk.; házszám: 593
(1877), 592 (1885); nős Polonyi Erzsébettel, gyermekeik: Jó-
zsef (*1877), János József (*1879), Anna (*1883), Erzsébet
(*1885), Ferenc (*1888), Emília (*1890), Antal (*1892).

273. kép. Kétajtós szekrény,
rajzolta Tóth János, 1808.

Abb. 273. Schranke mit
zwei Türen, gezeichnet
von János Tóth, 1808.

274. kép. Írószekrény,
rajzolta Török Mihály, 1818.

Abb. 274. Schreibkommode,
gezeichnet
von Mihály Török, 1818.

107. RIGLI JÓZSEF, házsám: 408; özvegye Kovács Julianna, (r. k.) † 1884. XII. 26., 78 éves korában.

108. ROHRBECK ISTVÁN, házsám: 1505; özvegye Cseh Katalin (rk.), † 1888. II. 24., 84 éves korában.

109. RÓKA HENRIK, rk.; házsám: 183 (1888), 296 (1889); nős Koszler Annával, gyermekeik: Terézia (*1888), Mária (*1889), Gábor (*1892).

110. ROZS MIHÁLY, rk.; házsám: 304 (1883), 327 (1885); nős Gáspár Teréziával, gyermekeik: Béla (*1883), Ilona (*1885), Irén (*1890).

111. SANDOR ADÁM, rk.; házsám: 1446; nős László Rozáliával, gyermekük: Anna (*1879).

112. SCHMID SANDOR, segéd, rk.; nőtlen; † 1888. VIII. 30., 37 éves korában, gümőkórban.

113. SIMON ISTVÁN, rk.; házsám: 1454 (1884); nős Németh Annával, gyermekük: Dezső (*1884), Teréz (*1891).

114. SIMON JÓZSEF, rk.; házsám: 1112 (1885), 1119 (1886); nős Nagy Máriával, gyermekeik: Anna (*1885), Mária (*1886), István (*1888), Kálmán (*1892).

115. SOÓS JÁNOS, mester, ref.; házsám: 859; nős Kovács Erzsébettel; † 1869. VIII. 9., 61 éves korában gyomorgyulladásban.

116. STOPPEL AGOSTON, mester, rk.; házsám: 1435; nős Németh Erzsébettel, gyermekük: Ferenc (*1878); 1902-ben Szerémi nevet veszi fel.

117. SZABÓ JÓZSEF, rk.; házsám: 1515 (1863); nős Girisecs Juliannával; 1832–33. évi portió tartozása 2,30 Ft; † 1863. XI. 22., 68 éves korában, öregségi sorvadásban.

118. SZENDI MIHÁLY, rk.; *Hajmáskér; nős Csontos Annával; † 1884. V. 8., 46 éves korában, agyrázkódásban.

119. SZÉPSZÓ JÁNOS, rk.; házsám: 207; gyermeke: János († 1859, 2 éves).

120. SZÉPSZÓ JÓZSEF, rk.; házsám: 333 (1855), 1079 (1858), 163 (1859); nős Scheyer Klárával, gyermekük: Imre (*1855), József (*1858), Mária (*1859); † 1884. XII. 26., 63 éves korában, gutaütésben.

121. SZIGETHY FERENC, mester, rk.; házsám: 331 (1875, 1886, 1887, 1883), 123 (1885); nős Kiss Terézszel († 1883., 39 éves), majd Huszár Viktórával, gyermekeik Akos Ferenc (*1875), József Imre (*1885), Ferenc Lajos (*1886), Imre (*1887), Mária Margit (*1889), István Jenő (*1893).

122. TAKÁCS IMRE, ref.; *Sárbogárd; házsám: 216; 1855. IV. 13., 26 éves, feleségül veszi Vajda Juliannát.

123. TAMÁSI ISTVÁN, ifj., nemes, mester, ref.; 1826. XI. 28., remekrajz: kétajtós szekrény, tusrajz, Bakonyi Múzeum, Veszprém; 1828. IX. (?) 28., feleségül veszi Rak-sányi Sofiját, gyermekük: István (*1841); † 1846. IX. 6., 43 éves korában, sorvadásban.

124. TARNÓCZI JÁNOS, mester; 1828., negyedévet segéd nélkül dolgozik; az 1829–30-as conscriptióban Tarnóti átírásban szerepel.

125. TELTS KONRAD, mester; 1800. IX. 10., remekrajz: redőnyös írószekrény, tus és akvarell, Bakonyi Múzeum, Veszprém. — (L. 272. kép).

126. TÓTH JÁNOS, mester, ref.; nős Rostási Evával, gyermekük: Károly (*1827); 1808. IV. 2., remekrajz: kétajtós szekrény, tusrajz, Bakonyi Múzeum, Veszprém — (L. 273. kép); 1828: fél évet segéd nélkül dolgozik; portió tartozása 1829–30. évre 2,34 Ft, 1831–32. évre 1,16 Ft, 1832–33. évre 2,30 Ft.

127. TÓTH JÓZSEF, mester, ref.; *Küngös; 1828. II. 28: feleségül veszi Raposta Annát; † 1868. XI. 5., 60 éves korában, sorvadásban.

128. TÓTH LAJOS, mester, ref.; lakik: Kőbánya 66. (1884), Kígyó utca 766 (1891), nős Boldis Terézszel († 1884); 1884. VIII. 3., 52 éves, feleségül veszi Bovári Agnest; † 1891. III. 9., 62 éves korában, szívhűtésben.

129. TÖRÖK ISTVÁN, mester, ref.; Török István és Ruprecht Terézia fia, * 1802. V. 24.; 1828. fél évet egy segéddel dolgozik.

130. TÖRÖK JÁNOS, mester, ref.; Török János és Mandi Katalin fia, * 1802. IX. 29., † 1858. XII. 6., vízkórban; házsám: 809 (1850, 1858); Németh Katalin férje; 1827. XII. 13., remekrajz: kétajtós szekrény, tusrajz, Bakonyi Múzeum, Veszprém; portió tartozása 1832–33. évre 2,30 Ft., 1848–49. évre 1,30 Ft.

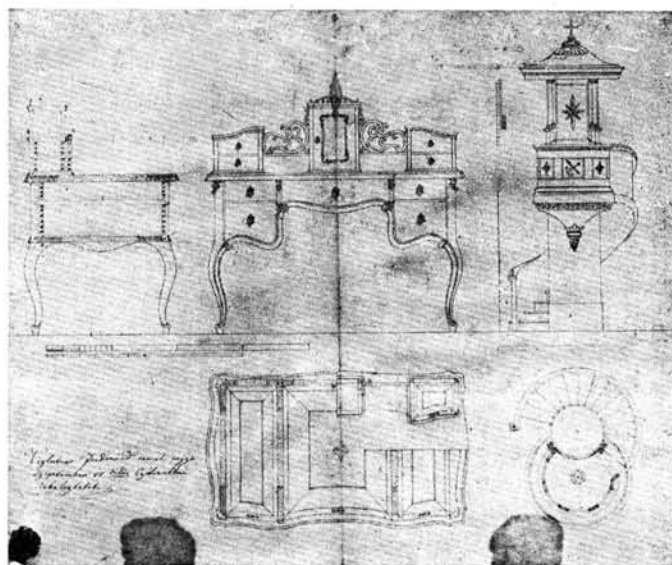
131. TÖRÖK KÁROLY, † 1873. V. 18., 84 éves korában, szélhűtésben.

132. TÖRÖK KÁROLY, mester, ref.; házsám: 230 (1857), 818 (1860), 1515 (1863); Török Mihály asztalos és Miskei Sófija gyermeke, * 1820. V. 13., † 1863. VII. 16., tüdősorvadásban; 1857. X. 12. feleségül veszi Tóth Juliannát († 1894, 57 éves, rk.), gyermekeik: Mária és Julianna (*1858, rk.), Attila (*1859, ref.), Lajos (*1860, ref.), Árpád (*1862, ref.).

133. TÖRÖK KÁROLY, ref.; Török Lajos asztalos és Török Susanna fia, * 1840. XI. 23., † 1864. VII. 10., sorvadásban.

275. kép. Íróasztal és szószék,
rajzolta Vizleitner Ferdinánd,
1850 körül

Abb. 275. Schreibtisch und Kanzel,
gezeichnet von Ferdinand
Vizleitner, um 1850.

134. TÖRÖK LAJOS, mester, ref.; házsám: 340 (1867);
* Sáp, Szabolcs vármegye; 1828. X. 29. feleségül veszi Török Susannát, gyermekeik: Lajos (*1835), Károly (*1840); 1828. negyedévet segéd nélkül dolgozik; portió tartozása 1829–30. évre 3,40 Ft., 1831–32. évre 6,07 Ft., 1832–33. évre 2,50 Ft.; † 1867. X. 17., „tüdőgümő”-ben.

135. TÖRÖK LAJOS, 1835. V. 7., 18 éves, vándorlókönyvet kap (Bakonyi Múzeum, Veszprém), 1858-ig vándorol (Pest, Erdély); 1858-ban ismét Veszprémben.

136. TÖRÖK LAJOS, ifj., ref.; házsám: 521 (1860); Török Lajos asztalos és Török Susanna fia, * 1835. VIII. 5., † 1883. XI. 1.; 1859. I. 25. feleségül veszi Bajmóczi Esztert, gyermekeik: Emilia (*1860), Emilia (*1865).

137. TÖRÖK MIHÁLY, mester, ref.; nős Miskei Sófijával, gyermekeik: Károly (*1820), Sófija (*1821), János (*1822), Ágnes (*1824), Sándor (*1826); 1828. II. 28. özvegy, feleségül veszi nemes Szél Klárát († 1842); 1813. VIII. 25., remekrajz: írószekrény, tus és akvarell, Bakonyi Múzeum, Veszprém. — (L. 274. kép); 1828: fél évet segéd nélkül dolgozik; portió tartozás 1827–28. évre 6,42 Ft., 1828–29. évre 6,33 Ft., 1829–30. évre 4,16 Ft., 1832–33. évre 4,40 Ft., 1846–47. évre 3,— Ft., 1848–49. évre 1,18 Ft.

138. VALENTIN JÓZSEF, rk.; házsám: 202 (1884–85); nős Szokolnik Máriával († 1884); Godina Károly (*1852), Szőlöskey József (*1856), Brandmájer Pál (*1861), keresztapja; † 1885. II. 28., 79 éves korában, végegyengülésben.

139. VERESMARTI GÁBOR, nemes, ref.; 1828. XI. 17., özvegy, feleségül veszi Patonai Annát.

140. VESZPRÉMI GÁBOR, ref.; 1885. IV. 28., 27 éves, feleségül veszi Jákói Alizát.

141. VETSEI JÁNOS, mester, ref.; nős Miklós Annával, gyermekeik: Sámuel (*1820), János (*1821), Klára (*1823), Sámuel (*1826), György (*1839); 1844. XII. 23., özvegy, feleségül veszi özv. Széles Istvánné Vas Teréziát; 1828., negyedévet segéd nélkül dolgozik; portió tartozása az 1832–33. évre 2,— Ft.; † 1849. XI. 1., 50 éves korában, „sinlődés”-ben.

142. VETSEI JÓZSEF; portió tartozása az 1831–32. évre 2,11 Ft.

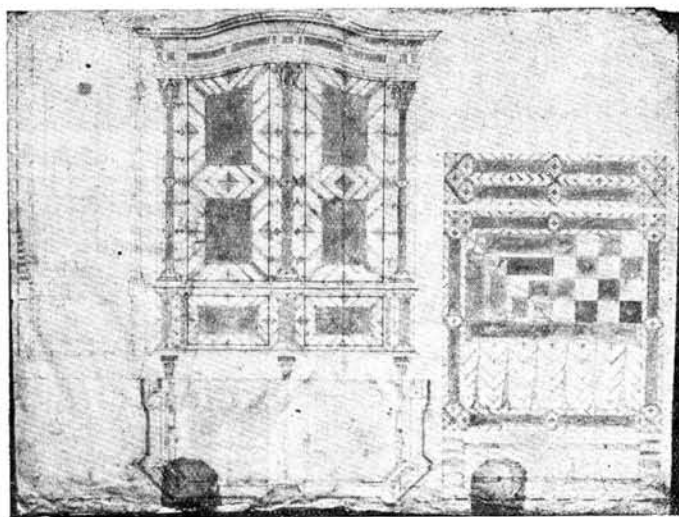
143. VETSEI PÁL, ref.; nős Hajnal Évával, gyermekük: Julianna (*1841).

144. VÉGBELI MIHÁLY, nemes, ref.; házsám: 1282 (1868); nős Kotsi Horváth Susannával, gyermekük: Sigmond (*1839); † 1868. IV. 16., 72 éves korában, tüdővészben.

145. VIZLEITNER FERDINÁND, mester, rk., nőtlén; házsám: 230 (1860); Kiss Dániel (*1859) keresztapja; 1850. körül remekrajz: szószék, íróasztal, tusrajz, Bakonyi Múzeum, Veszprém. — (L. 275. kép); † 1860. I. 18., 27 éves korában, hektikában.

146. VÖRÖS GÁBOR, ref.; † 1831. IX. 4., 45 éves korában, epemirigyben.

147. ZÁBRÁK GERGELY, rk.; lakik: Gelencsér u. 1170 (1893); nős Hajda Máriával, gyermekeik: Mária Etelka (*1891), Karolina (*1893).

276. kép. Kétajtós szekrény és ostábla,
jelzés nélkül, XVIII. század vége

Abb. 276. Schranke mit zwei Türen
und Damenbrett, ohne Bezeichnung,
Ende des XVIII. Jhs.

Jegyzetek

¹ Iparművészeti Múzeum, Budapest, leltári szám: 8543.

² Batári Ferenc: Remekbe készült veszprémi asztalok 1845-ből. Iparművészeti Múzeum Evkönyve VI., 1963. Sajtó alatt.

³ Céhösszeírás, Veszprémmegye, Veszprém Mezőváros, 1648. aug. 8., kézirat Cseresnyés István főbíró aláírásával. Bakonyi Múzeum, Veszprém, leltári szám: 58. 107. l.

⁴ A 3. sz. jegyzet alatti céhösszeírásban az itt felsorolt mesterségek találhatóak: a mesterség megjelölése utáni első szám a mesterek számát, a második a kontárok, a harmadik a legények, a negyedik a tanulók számát jelöli.

Aranyműves: 1, —, 1, —; asztalos: 21, 6, 16, 10; ács: 2, 6, 50, 8; bábos: 4, —, 1, 1; bádogos: 4, —, 1, 1; cines: 1, —, —, —; csapó: 233, —, 91, 30; cserepes: 1, —, 1, 1; csizmadia: 117, 15, 65, 38; csutorás: 26, —, —, —; esztergályos: 4, —, 2, 1; fazekas: 71, —, 18, 4; festő: 3, —, 3, 1; fésűs: 4, —, —, —; gombkötő: 8, 2, 4, 1; gombos: 4, —, 1, —; harangöntő: 1, —, —, — (nincs céhben); kalapos: 14, —, 7, 1; kefekötő: 1, —, 1, 2; kesztyűs-harisnyás: 4, 2, 3, —; késcs: 2, —, —, —; kovács: 7, —, 9, —; kőfaragó: 1, —, —, —; kőműves: 4, 20, 70, 10; könyvkötő: 5, —, 3, 3; kőszőrös: 1, —, —, 1 (nincs céhben); kötélgyártó: 5, —, 2, 3; lakatos: 6, 1, 7, 5; mészáros: 2, —, 8, 2; molnár: 9, —, 16, 6; nyerges: 3, —, —, —; órás: 3, 2, —, —; pék: 11, —, 9, 5; pintér: 13, —, 3, 3; posztós: 4, —, 6, —; puskás: 2, —, 1, —; rézműves: 2, —, —, 2; szabó: 45, 9, 30, 16; szappanos:

5, 1, 4, —; szattyános: 21, —, 9, 2; szijgyártó: 6, —, 3, 2; szítás: 2, —, 2, 2; szücs: 29, 7, 10, 6; szürszabó: 11, —, 7, 4; takács: 11, 2, 6, 6; timár: 6, —, 8, —; üveges: 1, 1, —, 1; magyar varga: 49, 5 (zsidó), 5, ?; német varga: 35, 5, 20, 15; vattakészítő: 1, —, 1, — (nincs céhben).

⁵ Nemes Veszprémmegye első alispánjának, szentkirályszabagyai Borsos István úrnak a megye állapotáról 1847. évre készített hivatalos jelentés..., Veszprém, é. n., nyomtatvány, Veszprém, All. Levéltár, rendezetlen anyag között.

⁶ Conscriptio Regnicolaris Oppidi Veszprém. 1829. Országos Levéltár, Budapest, Regnicolaris levéltár, 1828-as összeírások.

⁸ Bakonyi Múzeum, Veszprém, leltári szám: 7912.

⁹ A fényképfelvételeket Kárász Judit készítette.

¹⁰ Források: Matricula Ecclesiae Wespremiensis (1800—1853-ig, házasultak, születettek és meghaltaké; 1854—1895-ig születettek és meghaltaké). Rk. Plébánia Hivatal, Veszprém. A Helvétiai Vallástételt Követő Veszprémi Eklésia Matrikulája (1785—1900-ig, házasultak, születettek és meghaltaké). Református Lelkesi Hivatal, Veszprém. A Veszprémi Augusztána Vallástételt Követő Gyülekezet Matrikulája (1828—1866-ig, házasultak, születettek és meghaltaké). All. Levéltár, Veszprém, Conscriptio Oppidi Veszprém, 1828—1830, 1832—33, 1844, 1847, 1849. All. Levéltár, Veszprém, rendezetlen anyag között. Conscriptio Regnicolaris Oppidi Veszprém (l. 6. sz. jegyzet).

Veszprémer Tischler im XIX. Jahrhundert

Das Kunstgewerbemuseum Budapest kaufte einen im Jahre 1845 gefertigten, mit dem Namen des Veszprémer Tischlers Karl Török bezeichneten Tisch. Während des XIX. Jahrhunderts lebten aber mehrere Tischler unter diesem Namen in Veszprém. Zu einer näheren Bestimmung des Meisters haben uns ausgedehnte Forschungen in den Archiven verholfen. Bei dieser Arbeit wurden die hier mitgeteilten zunftgeschichtlichen Daten, und zwar eine aus 18 Meisterzeichnungen bestehende Sammlung, sowie das Verzeichnis der Tischler des XIX. Jahrhunderts ans Tageslicht gefördert.

In der Zeit der Verfertigung des oberwähnten Tisches blühte ein intensives Zunftleben in Veszprém auf. Die Gesamtzahl der Bevölkerung der Stadt betrug im Jahre 1847 13,846. Die Konskription der Zünfte vom Jahre 1848 führt 50 in Veszprém tätige Gewerbe an. Die Zahl der Handwerker betrug 1811 Seelen. Unter den Veszprémer Zünften sind die der

Walkerei, des Schusterhandwerkes, Töpferhandwerkes, der Feldflaschenerzeugung, sowie des Tischlerhandwerkes die bedeutendsten. In der Konskription vom Jahre 1828 sind 18 Tischlermeister eingetragen. Im Jahre 1848 war die Zahl der Tischlermeister 21. Diese haben 16 Gesellen und 10 Lehrlinge beschäftigt. Ausserdem lässt sich die Tätigkeit von 6 Stümpfern nachweisen.

Sehr wertvoll sind die 18 Meisterzeichnungen aus dem Material der Archive. Einige Zeichnungen vom Anfang des XIX. Jahrhunderts gefertigt wohl auf Wunsch der examinierenden Meister, stellen im Stil verspätete, nach Vorlage gezeichnete barocke Schranken mit zwei Türen dar. Die anderen Zeichnungen sind bedeutender, indem hier auch mit Durchführung des Entwurfes gerechnet werden kann.

Die dritte Gruppe der Urkunden umfasst das Verzeichnis der Veszprémer Tischler samt biographischen Daten.

Ferenc Batári

